Το ρολόι χτύπησε μεσάνυχτα στο στολισμένο στα κόκκινα Τόκιο που γιόρταζε. Ήταν η πρώτη πρωτεύουσα πολιτισμένου κράτους που δεχόταν την επίσκεψη του εικοστού αιώνα. Νέα πρωτεύουσα, παλιά πόλη: Είναι το Ιέντο που υπάρχει από τον 12ο αιώνα. Στα 1867, ο Μεϊτζί Μουτσιχίτο ανέτρεψε τους σογκούν, τους Ιάπωνες φεουδάρχες που είχαν διαμελίσει τη χώρα, κι ένωσε το κράτος, ανασταίνοντας την προαιώνια αυτοκρατορία. Έγινε μικάδο (mi kado, υψηλή πύλη): αυτοκράτορας. Στα 1868, εγκαταστάθηκε στο Ιέντο που μετονομάστηκε Τόκιο (Ανατολική πρωτεύουσα). Οι σογκούν επαναστάτησαν στα 1871. Στα 1877, είχαν οριστικά νικηθεί. Όμως, η φεουδαρχία δεν εξαλείφθηκε. Θα συνέχιζε να υπάρχει ως τα μέσα του 20ού αιώνα. Παρ' όλα αυτά, η χώρα του Ανατέλλοντος Ηλίου άνοιξε πάλι τις για αιώνες κλειστές στη Δύση πύλες της. Άλλωστε, από το 1859, οι Δυτικοί είχαν αρχίσει δειλά να διεισδύουν στη χώρα. Μέσα σ' ελάχιστα χρόνια, γεννήθηκε κι ανδρώθηκε η αστική τάξη. Το κόμμα Τσιγιουπό (των Φιλελευθέρων) ανέλαβε να διεκδικήσει τα δικαιώματά της. Οι διαδηλώσεις και οι ταραχές έπεισαν τον μικάδο να ενδώσει. Στα 1889, παραχωρήθηκε σύνταγμα. Η Ιαπωνία απέκτησε κοινοβούλιο.

Πέντε χρόνια αργότερα, στα 1894, οι Ιάπωνες έκαναν απόβαση στην Κίνα. Είχε προηγηθεί το 1892 ο ξεσηκωμός των Κορεατών για ανεξαρτησία από τους Κινέζους. Ο μικάδο διεκδίκησε το δικαίωμα να τους υπερασπιστεί. Δεν πρόλαβε, τότε, να επέμβει. Βρήκε την ευκαιρία που ζητούσε, όταν, δυο χρόνια αργότερα, και πάλι ξεσηκώθηκαν οι Κορεάτες. Μέσα σ' ένα χρόνο, οι Κινέζοι είχαν νικηθεί (1895). Η Κορέα έγινε ανεξάρτητη. Και η Ιαπωνία πήρε τη χερσόνησο Λιαοτούνγκ, τη Φορμόζα (σημερινή Ταϊβάν) κι όλα τα νησιά του αρχιπελάγους Πεσκαντόρες. Πήρε και το δικαίωμα να εκμεταλλεύεται την Κίνα ισότιμα με τις δυτικές ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.

Στη στροφή του αιώνα, ο 48χρονος πια μικάδο Μεϊτζί Μουτσιχίτο είχε κάθε λόγο να είναι ευτυχισμένος. Μόλις το ρολόι χτύπησε μεσάνυχτα, άρχισε να δέχεται τα συγχαρητήρια των πιστών υπηκόων του. Πρώτα, του 51χρονου αυλάρχη, στρατηγού Νόγκι Μαρεσούκε που έμελλε να δοξάσει την χώρα του, πέντε χρόνια αργότερα, παίρνοντας το Πορτ Άρθουρ από τους Ρώσους. Η αφοσίωσή του στον αυτοκράτορα θα σφραγιζόταν με χαρακίρι πάνω από τη σορό του κυρίου του. Ακολούθησε ο ναύαρχος Χεϊμαχίρο Τόγκο, δοξασμένος κιόλας από τον πόλεμο με τους Κινέζους. Στα 1905, έμελλε να βυθίσει τον στόλο του τσάρου στα στενά της Τσουσίμα.

Στα 16 του, ο Ιζορόκου Γιαμαμότο οραματιζόταν το δικό του μέλλον. Ούτε που είχε ακουστά τον συνομήλικό του Χιντέκι Τόγιο. Στα 1939, ο πια ναύαρχος Γιαμαμότο θα γινόταν αρχηγός του στόλου. Τον Οκτώβριο του 1941, ο εκπαιδευμένος στη Γερμανία και πια στρατηγός Τόγιο θα γινόταν πρωθυπουργός, κρατώντας και το χαρτοφυλάκιο του υπουργείου Εξωτερικών. Στα τέλη της χρονιάς εκείνης, οι δυο τους θα χτυπούσαν καίρια τους

Αμερικανούς, βυθίζοντας τον στόλο τους στο Περλ Χάρμπορ της Χαβάης.

Μεσάνυχτα στο Πεκίνο

Η νέα ώρα προχώρησε δυτικά. Έφτασε στο Πεκίνο. Η αυτοκράτειρα Τσου Χσι, νικημένη από τους Ιάπωνες, είχε ξεπουλήσει την χώρα δεξιά κι αριστερά για να μαζέψει τα χρήματα της πολεμικής αποζημίωσης και καμιά όρεξη δεν είχε για γιορτές. Ο 18χρονος πρίγκιπας, Κουάγκ Χσου, περίμενε την τυπική ενηλικίωσή του για να πάρει τα ηνία του κράτους. Θα ενθρονιζόταν στις 25 του μήνα κι αυτή την ημέρα ονειρευόταν εκείνη την ώρα, καθώς είχε πέσει για ύπνο νωρίς. Για τους Κινέζους άλλωστε, η πρωτοχρονιά αργούσε. Το επόμενο ξημέρωμα έφερνε μια ακόμα συνηθισμένη πικρή ημέρα:

Μετά την ήττα από τους Ιάπωνες, η δυναστεία των Μαντσού αποσύρθηκε από την Κορέα κι εκχώρησε στους νικητές τη χερσόνησο Λιαοτούνγκ, τη Φορμόζα (σημερινή Ταϊβάν) και το αρχιπέλαγος των Πεσκαντόρες. Δυο χρόνια αργότερα (1897), εκχώρησαν στη Γαλλία το αποκλειστικό δικαίωμα εκμετάλλευσης του νησιού Χαϊνάν και τριών ηπειρωτικών επαρχιών. Οι Γάλλοι ανέλαβαν και την κατασκευή σιδηροδρομικής γραμμής στα μέρη «τους».

Με συμφωνία του 1898, οι Άγγλοι κατέλαβαν την αχανή περιφέρεια του ποταμού Γιαγκτσέ και σαράντα νησιά γύρω από το ήδη δικό τους Χονγκ Κονγκ. Οι Ιάπωνες επανήλθαν και πήραν και την περιοχή Φουκιέν. Την ίδια χρονιά, οι Γερμανοί καπάρωσαν την επαρχία Τσαντούγκ και την αποκλειστικότητα της κατασκευής έργων. Οι Ρώσοι κατείχαν ήδη το Πορτ Άρθουρ. Πήραν και τις Λινσουέν και Νταρέν και τα τρένα της Ανατολικής Μαντζουρίας. Οι ΗΠΑ πήραν το εμπόριο και οι άλλοι ό,τι επιθυμούσαν. Οι συμφωνίες ήταν ρητές: Κανένας τρίτος δεν μπορούσε να διεισδύσει στις περιοχές επιρροής της κάθε χώρας. Η αυτοκράτειρα Τσου Χσι κι ο γιος της, Κουάγκ Χσου, είχαν απαλλαγεί από την ευθύνη της διοίκησης πολλών από τις επαρχίες της απέραντης χώρας.

Αυτή που είχε αντίρρηση για όλα αυτά ήταν η «αθλητική» οργάνωση «Ευσεβής αδελφότητα των αγωνιστών με τις γροθιές» που έφερε τον καθαρά κινέζικο τίτλο «Γροθιές της δίκαιης αρμονίας». Όταν οι ξένοι έμαθαν την ύπαρξή της, ονόμασαν τα μέλη της «Μποξέρ»: Κινέζοι πατριώτες που αρχικό στόχο είχαν να ανατρέψουν την ξενόδουλη δυναστεία και να διώξουν

τους ιμπεριαλιστές από τα μέρη τους. Οι μανδαρίνοι της αυλής βρήκαν πιο εύκολο να αλώσουν την οργάνωση από τα μέσα. Στη στροφή του αιώνα, η ανατροπή της δυναστείας είχε απαλειφθεί από τους σκοπούς του σωματείου. Παρέμενε το διώξιμο των ξένων. Οι Μποξέρ είχαν αποκτήσει αρχηγό τον πρίγκιπα Τουάν και διοίκηση από ανθρώπους που ανήκαν στην αυτοκρατορική αυλή.

Όλα αυτά έμοιαζαν μακρινά και φολκλορικά για τους ξένους που ζούσαν στο Πεκίνο. Την παραμονή της πρωτοχρονιάς του νέου αιώνα, οι χριστιανοί είχαν γιορτή στη φωτισμένη και στολισμένη συνοικία με τις πρεσβείες. Αμερικανοί και Γερμανοί, Άγγλοι και Γάλλοι αντάλλαζαν δώρα κι ευχές και συζητούσαν για τις ευκαιρίες που πρόσφερε στους τολμηρούς η χώρα. Δεν είχαν ακουστά για την οργάνωση Τουγκμεγκχούι του 36χρονου γιατρού Σουν Γιατ Σεν από την Καντόνα. Πολύ περισσότερο δεν την είχε ακουστά η φτωχή αγροτική οικογένεια που ζούσε στο Σο Σαν, στην επαρχία Χουνάν, κι ονειρευόταν μια καλύτερη ζωή. Κι ούτε μπορούσε να φανταστεί το μέλλον που ανοιγόταν στον επτάχρονο γιο τους, Μάο Τσε Τουνγκ. Ορφανός από πατέρα, ο δωδεκάχρονος Τσαγκ Κάι Σεκ ζούσε στο Τσίκοου, στην επαρχία Τσεκιάνγκ. Κι αυτός κι ο Μάο έμελλε να ενταχθούν στις γραμμές της Κουαμιτάνγκ, διάδοχης οργάνωσης της Τουγκμεγκχούι, κάτω από την ηγεσία του γιατρού Σουν Γιατ Σεν. Τον Οκτώβριο του 1911, η Κουαμιτάνγκ έμελλε να κηρύξει επανάσταση, να ανατρέψει τη δυναστεία των Μαντσού και να εγκαθιδρύσει τη δημοκρατία. Μετά, οι δρόμοι τους έμελλε να χωριστούν: Ο Μάο θα γινόταν ηγέτης της κομμουνιστικής επανάστασης. Ο Τσαγκ αρχηγός των δημοκρατών. Η μεταξύ τους σύγκρουση θα έβγαζε νικητή τον Μάο. Ως τότε, όμως, πολύ νερό θα κυλούσε στο αυλάκι της ιστορίας.

Διασχίζοντας την Ασία

Οι γονείς του 10χρονου αγοριού που επίσης κοιμόταν στον Νότο, σε κάποιο χωριό της κατεχόμενης από τους Γάλλους Ινδοκίνας, ονειρεύονταν εθνική ανεξαρτησία. Ούτε που μπορούσαν να φανταστούν ότι θα την έφερνε ο γιος τους, Νγκουγιέν Τατ Ταν. Έμελλε να τον πουν «Αυτός που φωτίζει»: Χο Τσι Μινχ, στην γλώσσα τους. Στα 1945, θα δημιουργούσε τη Λαϊκή Δημοκρατία του Βιετνάμ. Στα 1954, θα τσάκιζε τους Γάλλους στο Ντιέν Μπιέν Φου. Στα 1969, χρονιά που έμελλε να πεθάνει, θα εξανάγκαζε τους Αμερικανούς να ξεκινήσουν την αποχώρησή τους από τη Νοτιοανατολική Ασία.

Η νέα ώρα δεν στεκόταν πουθενά. Κινιόταν πάντα δυτικά. Χτυπούσε πια στις αγγλικές

Ινδίες, το φωτεινό πετράδι στο στέμμα της βασίλισσας Βικτορίας. Ο αντιβασιλιάς έδινε δεξίωση για τους υψηλόβαθμους αποικιοκράτες. Στις λέσχες γιόρταζαν τραγουδώντας τον ύμνο «Κυβέρνα Βρετανία» και ύψωναν τα ποτήρια τους στην πρόποση «Ο θεός σώζ**ο**ι την βασίλισσα». Τα εκατομμύρια των Ινδών λιμοκτονούσαν. Ο τότε 31χρονος πλούσιος δικηγόρος Μοχόντας Καράμιτσαν Γκάντι βρισκόταν στη Νότια Αφρική κι έδινε εκεί σκληρές μάχες για να μορφώσει τους Ινδούς μετανάστες και να βελτιώσει τη ζωή τους. Στα 1914, θα πετύχαινε αναγνώριση των δικαιωμάτων τους από τους Άγγλους και θα επέστρεφε στις Ινδίες. Στα 1947, Μαχάτμα Γκάντι (Μεγάλη Ψυχή) πια, θα έδιωχνε τους Εγγλέζους από την χώρα του χωρίς ποτέ να πιάσει όπλο.

Η νέα ώρα έφτασε στο Αφγανιστάν αφήνοντας αδιάφορους τον Αμπντούλ Ραχμάν και τους υπηκόους του. Τους αρκούσε που είχαν εκδιώξει τους Άγγλους κι εδώ και είκοσι χρόνια δυνάμωναν το κράτος τους. Οι πόλεις μεγάλωναν, η κεντρική διοίκηση ενισχυόταν, το ξένο κεφάλαιο ελεγχόταν, το εμπόριο τονωνόταν και οι τοπικοί φεουδάρχες μάθαιναν να ζουν με τους νόμους της αγοράς. Ο Αμπντούλ Ραχμάν είχε μπροστά του ακόμα ένα χρόνο ζωής. Ούτε στους πιο άγριους εφιάλτες του δεν μπορούσε προβλέψει το οδυνηρό μέλλον του τόπου του.

Ο Ριζά χαν Παχλεβί έκλεινε τα 22 του χρόνια, όταν η νέα ώρα χτύπησε στην Τεχεράνη. Στα 1925, θα ανέτρεπε την δυναστεία των Χαζάρων της Περσίας, θα γινόταν σαχ και θα ονόμαζε την χώρα του Ιράν. Θα τον υποχρέωναν να παρατηθεί στα 1941. Σαχ και ο γιος του, Μοχάμετ Ριζά Παχλεβί, έμελλε να δει τον Αγιατολαχ Χομεϊνί να τον ανατρέπει στα 1979. Από φέουδο της Δύσης, το Ιράν θα μεταβαλλόταν σε θεοκρατικό βασίλειο.

Μεσάνυχτα στην Αγία Πετρούπολη

Η νέα ώρα πέρασε τα σύνορα της Ασίας και εισέβαλε ακάθεκτη στην Ευρώπη. Ο τσάρος Νικόλαος Β', ηλίθιος από κούνια, άβουλος και μοιρολάτρης, γιόρταζε με κάθε επισημότητα την έλευση του νέου αιώνα. Μόλις είχε αγοράσει από την αυτοκράτειρα Τσου Χσι το Πορτ Άρθουρ και ήταν ενθουσιασμένος με το απόκτημά του. Το οχύρωσε και θα επέκτεινε ως εκεί τον υπερσιβηρικό σιδηρόδρομο, περνώντας τον μέσα από τη Μαντζουρία. Ούτε που καταλάβαινε ότι έδινε έτσι αφορμή στον μικάδο Μουτσιχίτο να τον συντρίψει. Για την ώρα, έχοντας στο πλάι του την τσαρίνα Αλεξάνδρα Θεοδόροβνα, άλλοτε πριγκίπισσα Αλίκη της Έσσης, δεχόταν τις ευχές των αξιωματούχων της αυλής.

Ήταν η εποχή που ο καλόγερος Γρηγόριος Εφίμοβιτς Ρασπούτιν έχτιζε γνωριμίες. Η κυρία επί των τιμών, Άννα Βαριούμποβα, θα τον έμπαζε στην τσαρική αυλή, όπου έμελλε να αναδειχτεί θαυματοποιός «γιατρός» του αιμοφιλικού διαδόχου Αλεξέι Νικολάγιεβιτς. Ευγνωμονούσα, η τσαρίνα θα γινόταν υποχείριό του.

Αργούσαν αυτά και στα χειμερινά ανάκτορα της Αγίας Πετρούπολης γιόρταζαν την έλευση του νέου αιώνα. Αγνοούμε αν ήταν εκεί ο μικρός εγγονός του βασιλιά Γεώργιου Α' της Ελλάδας, μελλοντικός Μέγας Δούκας Δημήτριος Παύλοβιτς, κι ο πρίγκιπας Φέλιξ Γιουσούποφ. Σίγουρα παρευρισκόταν ο μεγαλοτσιφλικάς Νικόλαος Πουρίσκεβιτς. Χρόνια αργότερα, οι τρεις τους θα δολοφονούσαν τον Ρασπούτιν στην προσπάθειά τους να σώσουν τους εαυτούς τους και τη μοναρχία.

Προσπάθεια μάταιη καθώς η πείνα και η εξαθλίωση που βασίλευαν στην αχανή Ρωσία μετατρέπονταν σ' επαναστατική χιονοστιβάδα. Το ένα τρίτο της γης ανήκε σε επτακόσιες οικογένειες. Άλλα ένα τρίτο σε λιγότερους από 26.500 τσιφλικάδες. Με το υπόλοιπο ένα τρίτο να μοιράζονται πάνω από δέκα εκατομμύρια αγροτικές οικογένειες που δεν κατάφερναν να τα φέρουν βόλτα. Οι βιομηχανίες, στα αστικά κέντρα, συγκέντρωναν εξαθλιωμένους εργάτες στους οποίους έβρισκαν πρόσφορο έδαφος οι μαρξιστικές ιδέες. Συνδικάτα ξεφύτρωναν παντού, απεργίες ξεσπούσαν και, συχνά, μεταβάλλονταν σε εξεγέρσεις.

Για την ώρα, τα πεινασμένα πλήθη κρατιόνταν μακριά. Με τους αντιπάλους του τσάρου προσωρινά εξουδετερωμένους: Ο 30χρονος Βλαδίμηρος Ίλιτς Ουλιάνοφ Νικόλαος Λένιν μόλις είχε επιστρέψει από την εξορία στο Γενσέι της Ανατολικής Σιβηρίας. Με την γυναίκα του, Ναντιέσδα Κονσταστίνοβα Κρουπσκάγια, ετοιμαζόταν να το σκάσει στην Ελβετία. Τέλη του χρόνου, θα βρισκόταν στο Μόναχο και, σε συνεργασία με τον επαναστάτη Γεώργιο Βαλεντίνοβιτς Πλεχάνοφ, θα έβγαζαν την εφημερίδα «Ίσκρα» («Σπίθα») με επεξήγηση στην προμετωπίδα τη φράση «Από τη Σπίθα στη Φλόγα».

Έγκλειστος στις φυλακές της Μόσχας, ο 21χρονος Λέιβα Μπρονστάιν, ο Λέων Τρότσκι για τους συντρόφους του, περίμενε την μεταγωγή του στην Σιβηρία. Μέσα στη νέα χρονιά, θα συνδεόταν με τη σύνταξη της «Ίσκρα» και θα της έστελνε συνεργασίες με το ψευδώνυμο Πέρο.

Ο επίσης 21χρονος Ιωσήφ Βισαριόνοβιτς Τζουκασβίλι ήταν ήδη μέλος του παράνομου Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος. Μέσα στην νέα χρονιά, θα έμπαινε στην τοπική επιτροπή Τιφλίδας. Στα 1901, θα έπαιρνε το ψευδώνυμο Στάλιν.

Ο δεκαεννιάχρονος την πρωτοχρονιά του 1900 Αλέξανδρος Θεοδόροβιτς Κερένσκι θήτευε ήδη στο επίσης παράνομο Σοσιαλεπαναστατικό κόμμα. Στα 1917, θα γινόταν πρωθυπουργός αλλά θα εύρισκε μπροστά του την τριανδρία των Λένιν, Τρότσκι, Στάλιν. Θα τον παράσερνε η μεγάλη Οκτωβριανή επανάσταση.

Γέρος, 72 χρόνων την πρωτοχρονιά του 1900, ο Τολστόι πίστευε ακράδαντα ότι είναι ανοησία να προσπαθήσει κάποιος να συγγράψει, αφού υπήρχαν οι αξεπέραστοι αρχαίοι Έλληνες κλασικοί. Δούλευε όμως ασταμάτητα το νέο βιβλίο του, «Ανάσταση». Θα κυκλοφορούσε μέσα στην νέα χρονιά, θα τον έκανε δημοφιλέστατο αλλά και θα προκαλούσε την οργή της Ιεράς Συνόδου, που τον αφόρισε.

Μεσάνυχτα στην Κωνσταντινούπολη

Η νέα ώρα κινιόταν πάντα δυτικά. Στη στροφή του 19ου προς τον 20ό αιώνα, ο σουλτάνος Αμπντούλ Χαμίτ συνέχιζε να κυβερνά απολυταρχικά από την Κωνσταντινούπολη και να αντιστρατεύεται κάθε φιλελεύθερη κίνηση. Το κομιτάτο, που ακόμα έδρευε στη Γενεύη, του έδινε περιθώρια οκτώ χρόνια ως την επανάσταση των Νεότουρκων. Είχαν περάσει 35 χρόνια αφ' ότου, προοδευτικοί νέοι της εποχής, μαζί με τον εθνικό ποιητή των Οθωμανών, Ναμίκ Κεμάλ, μπέηδες όλοι, είχαν ορκιστεί να πολεμήσουν για να εξασφαλίσουν σύνταγμα στους Τούρκους. Στα 1892, εντάχθηκαν στη μυστική οργάνωση «Ιτιχάτ βε Τερακί» (Ένωση και Πρόοδος).

Την πρωτοχρονιά του 1900, πολύ κοντά στο παλάτι του Ντολμά Μπαχτσέ, στην ανώτατη πολεμική σχολή της Κωνσταντινούπολης, φοιτούσε ο νεαρός πασάς Γαζί Μουσταφά Κεμάλ. Ο σουλτάνος δεν μπορούσε να τον ξέρει κι έγκαιρα να τον συλλάβει.

Στα 1905, το κομιτάτο «Ένωση και Πρόοδος» έμελλε να μεταφέρει την έδρα του στη Θεσσαλονίκη, όπου υπήρχαν εβραίοι τραπεζίτες αλλά και μέλη τεκτονικών στοών πρόθυμοι να το χρηματοδοτήσουν. Με την έντεχνη προπαγάνδα της και με τον προσηλυτισμό των πιο ικανών από τους αξιωματικούς του στρατού, η «Ένωση και Πρόοδος» θα γινόταν πανίσχυρη. Θα κήρυσσε την επανάσταση στα 1908. Στα 1909, θα έστελνε τον σουλτάνο σε κατ' οίκον περιορισμό. Μια δεκαετία αργότερα, ο πασάς Μουσταφά Κεμάλ θα καταργούσε το στέμμα επιβάλλοντας δημοκρατία. Με τη βοήθεια των πρώην συμμάχων της Ελλάδας, στα 1922, θα έριχνε τους Έλληνες στη θάλασσα. Στα 1923, θα επέβαλλε την ανταλλαγή πληθυσμών.

Μεσάνυχτα στο Αιγαίο

Πρόσφατα διορισμένος από τον πατέρα του ύπατος αρμοστής της πια αυτόνομης Κρήτης, ο δευτερότοκος γιος του βασιλιά Γεώργιου Α', πρίγκιπας Γεώργιος, περίμενε με αγωνία τη μέρα που θα μετακόμιζε εκεί. Έβλεπε στην αυτονομία του νησιού το πρώτο βήμα για τη δημιουργία πριγκιπάτου όπου θα ηγεμόνευε καταιά η δυναστεία των Γλίξμπουργκ. Με πλούσια πολιτική και επαναστατική δράση πίσω του, ο Ελευθέριος Βενιζέλος θα τον αντιμαχόταν. Στα 1906, με την επανάσταση στο Θέρισο, θα εξανάγκαζε τον πρίγκιπα να παραιτηθεί. Στα 1910, θα έπαιρνε στα χέρια του τα ηνία της Ελλάδας. Στα 1912 και με ολόκληρο το Αιγαίο ελληνικό, η Κρήτη θα ενωνόταν με την Ελλάδα.

Για την ώρα, στην δεξίωση των ανακτόρων της Αθήνας, ο βασιλιάς και η βασίλισσα Όλγα δέχονταν τις ευχές των υπηκόων τους. Ούτε που φαντάζονταν ότι κάποια στιγμή θα συνεργάζονταν με τον οραματιστή από την Κρήτη για να γίνει η τότε μικρή Ελλάδα, χώρα των δυο ηπείρων και των πέντε θαλασσών.

Ανάμεσα στους προσκεκλημένους ήταν ο πρωθυπουργός Γεώργιος Θεοτόκης, επικεφαλής του 5ου κόμματος που είχε ιδρύσει ο πια νεκρός Χαρίλαος Τρικούπης. Απουσίαζε ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης που κρατούσε μούτρα στο παλάτι. Απουσίαζε και ο Δημήτριος Γούναρης, για την ώρα έγκριτος δικηγόρος στην Πάτρα. Κι ο Παναγής Τσαλδάρης απουσίαζε, έγκριτος κι αυτός δικηγόρος αλλά στην Αθήνα. Οι πρίγκιπες ήταν εκεί, ο διάδοχος Κωνσταντίνος με τη σύζυγό του, Σοφία, αδελφή του κάιζερ, ο Γεώργιος της Κρήτης κι ο Νικόλαος που θα γινόταν πρώτος διοικητής της ελληνικής Θεσσαλονίκης. Ήταν εκεί και η αφρόκρεμα της αθηναϊκής κοινωνίας, βιομήχανοι, στρατηγοί και τσιφλικάδες.

Βαθιά πολιτικοποιημένος αλλά και νομοταγής, ο 56χρονος Νικόλαος Ζορμπάς δεν μπορούσε να διανοηθεί ότι θα έφτανε, εννιά χρόνια αργότερα, συνταγματάρχης πια, να στρέψει τα όπλα του εναντίον των εκπροσώπων του κράτους, ως αρχηγός της επανάστασης στου Γουδή, και να γίνει έτσι ο μοχλός που θα έφερνε τον Βενιζέλο στην Ελλάδα. Όσο για το χωριατόπαιδο, τον 12χρονο εκείνη την ώρα Γεώργιο Παπανδρέου, μάλλον αγνοούσε την ύπαρξη και του Ζορμπά και του Βενιζέλου, του οποίου την πολιτική θα εφάρμοζε μετά από δεκαπέντε χρόνια, στη Μυτιλήνη.

Εννιάχρονος την πρωτοχρονιά του 1900, ο Γιάννης Πετσόπουλος κοιμόταν στο σπίτι του δημοτικιστή εκπαιδευτικού πατέρα του, στην Κωνσταντινούπολη. Ούτε αυτός μπορούσε να φανταστεί πως, δεκαπέντε χρόνια αργότερα, στην πια ελληνική Θεσσαλονίκη, θα έβγαζε την εφημερίδα «Ριζοσπάστης», όργανο του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος που ο ίδιος ήθελε να ιδρύσει. Στα 1917, αντιβενιζελικός από τα αριστερά, θα κατέβαινε στην Αθήνα να εκδώσει τον «Ριζοσπάστη» ημερήσιο. Το κόμμα θα μετονομαζόταν ΚΚΕ.

Προσγειωμένος στην πραγματικότητα, ο 17χρονος Νικόλαος Πλαστήρας ετοιμαζόταν να μπει στη σχολή υπαξιωματικών. Αδύνατον να φανταστεί ότι στα 1922 θα γινόταν αρχηγός επανάστασης.

Με τον Βενιζέλο αυτοεξόριστο στο Παρίσι, πρωθυπουργός πια, ο Δημήτριος Γούναρης θα φυλάκιζε τον Γιάννη Πετσόπουλο και θα κάλυπτε τους φονιάδες της απόπειρας εναντίον του Παπανδρέου. Η μικρασιατική καταστροφή θα τον παρέσερνε. Η επανάσταση του Πλαστήρα θα τον γκρέμιζε. Ο Γούναρης έμελλε να τουφεκιστεί μ' άλλους πέντε κι ο Τσαλδάρης να τον διαδεχτεί. Ο Πετσόπουλος θα αποφυλακιζόταν για να δει το κόμμα του να τον διαγράφει. Θα χάριζε στο ΚΚΕ τον «Ριζοσπάστη» και θα πήγαινε σπίτι του.

Η μοίρα επιφύλασσε στον Βενιζέλο ακόμα δώδεκα χρόνια δράσης. Στον Πλαστήρα, τριάντα. Στον Παπανδρέου πάνω από μισό αιώνα.

Στη Βιέννη και στο Βερολίνο

Το πένθος δεν άφηνε τον 70χρονο αυτοκράτορα της Αυστροουγγαρίας, Φραγκίσκο Ιωσήφ, να γιορτάσει τον ερχομό του νέου αιώνα. Συμπληρώνονταν δεκαπέντε μήνες και είκοσι μέρες αφ' ότου ο αναρχικός Λουίτζι Λουτσένι δολοφόνησε την αγαπημένη του Σίσι, την αυτοκράτειρα Ελισάβετ. Ο γέρος αυτοκράτορας είχε χάσει από το 1867 τον γιο του αρχιδούκα Φερδινάνδο Ιωσήφ Μαξιμιλιανό που είχε στεφθεί αυτοκράτορας του Μεξικού αλλά τουφεκίστηκε από τους επαναστάτες. Είχε χάσει και τον δεύτερο γιο του, αρχιδούκα Ροδόλφο, που αυτοκτόνησε στο κυνηγετικό περίπτερο του Μάγιερλινγκ μαζί με την αγαπημένη του βαρόνη Μαρία Βατσέρα, πριν από έντεκα χρόνια. Του απέμενε ο τρίτος γιος, αρχιδούκας Φραγκίσκος Φερδινάνδος, ο πια μόνος διάδοχός του. Έμελλε να τον χάσει κι αυτόν, στα1914, όταν Σέρβοι πατριώτες θα τον σκότωναν μαζί με τη γυναίκα του στο Σεράγεβο. Με προτροπή του κάιζερ της Γερμανίας, θα απαντούσε εισβάλλοντας στη Σερβία, βάζοντας φωτιά στο φιτίλι της μπαρουταποθήκης της Ευρώπης, τα Βαλκάνια. Δεν θα ζούσε να δει ότι προκάλεσε την έκρηξη παγκοσμίου πολέμου που, έτσι κι αλλιώς, φαινόταν αναπόφευκτος.

Για την ώρα, στο παλάτι τους στο Βερολίνο, ο αυτοκράτορας της Γερμανίας και βασιλιάς της Πρωσίας, κάιζερ Γουλιέλμος Β', η βασίλισσα, Αυγούστα Βιλελμίνη, κι ο 18χρονος διάδοχος, Φρειδερίκος Γουλιέλμος, δέχονταν τις ευχές των ανίκανων και έκφυλων της αυλής που τους κολάκευαν για να αναρριχηθούν στην ιεραρχία. Με τις πράξεις του θα γινόταν ο υπεύθυνος της έκρηξης του Α' Παγκοσμίου πολέμου και της κατάρρευσης των αυτοκρατοριών. Όμως, την πρωτοχρονιά του 1900, όλα έμοιαζαν ρόδινα με τη Γερμανία να έχει μπει για τα καλά στο ιμπεριαλιστικό παιχνίδι και ήδη να ονειρεύεται το τρένο για τη Βαγδάτη.

Στο Μπραουνάου της Άνω Αυστρίας, ο 10χρονος Αδόλφος Χίτλερ κοιμόταν κι ονειρευόταν μια λαμπρή καριέρα ζωγράφου ή έστω αρχιτέκτονα. Στη Γερμανία, 53χρονος πια και ένδοξος συνταγματάρχης, ο βαθιά μοναρχικός Πάουλους φον Χίντεμπουργκ μετρούσε τα χρόνια που του απέμεναν ώσπου να γίνει στρατηγός και ν' αποστρατευτεί. Ο Χίτλερ θα αποτύγχανε να γίνει καλλιτέχνης. Στα 1912, θα κρινόταν ανίκανος και για τον στρατό. Ο Χίντεμπουργκ θα αποστρατευόταν στα 1911. Παρ' όλα αυτά, στα 1914, θα βρίσκονταν και οι δυο υπερασπιστές του κάιζερ στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο.

Ο Χίτλερ ως εθελοντής. Ο φον Χίντεμπουργκ με ανάκληση από την εφεδρεία, αρχηγός στρατιάς στο ανατολικό μέτωπο. Στα 1925, θα εκλεγόταν πρόεδρος της Δημοκρατίας. Στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση, αντίπαλό του θα είχε τον Χίτλερ. Έμελλε να επανεκλεγεί με τις ψήφους των Σοσιαλδημοκρατών, ανοίγοντας στον αντίπαλό του την πόρτα για την εξουσία. Ο φον Χίντεμπουργκ έμελλε να πεθάνει το 1934. Ο ήδη πρωθυπουργός Αδόλφος Χίτλερ θα γινόταν φίρερ: Πρόεδρος και πρωθυπουργός ταυτόχρονα. Το δεύτερο παγκόσμιο

αιματοκύλισμα της ανθρωπότητας ήταν πια θέμα χρόνου.

Μεσάνυχτα στη Ρώ μη

Ο εικοστός αιώνας εισέβαλε στη Ρώμη νικητής. Τον υποδέχτηκαν με υψωμένα τα ποτήρια ο βασιλιάς Ουμβέρτος, η βασίλισσα Μαργαρίτα της Σαβοΐας, ο 31χρονος διάδοχος, Βίκτωρ Εμμανουήλ, και οι καλεσμένοι τους. Το δεύτερο στραπάτσο των Ιταλών, το 1896, στην Αιθιοπία δεν ήταν ικανό να χαλάσει την ευθυμία των στιγμών. Στον Ουμβέρτο αρκούσε που τα είχε καταφέρει να στήσει την τριπλή συμμαχία και να γίνει έτσι ισότιμος εταίρος του Φραγκίσκου Ιωσήφ της Αυστρίας και του Γουλιέλμου της Γερμανίας. Εκείνη την ώρα, ήταν αδύνατο να γνωρίζει πως του έμεναν ακόμα λιγότεροι από επτά μήνες ζωής, καθώς έμελλε να πέσει νεκρός από τις σφαίρες του αναρχικού Βρέσι. Κι ο Βίκτωρ Εμμανουήλ Γ' που θα τον διαδεχόταν, ήταν αδύνατο να γνωρίζει το μελλοντικό στήριγμά του.

Ενεργό μέλος της Α' Διεθνούς, ο σιδηρουργός πατέρας του 17χρονου την ώρα αυτή Μπενίτο Μουσολίνι μάταια προσπαθούσε να πείσει τον γιο του να κρύβει τις σοσιαλιστικές του ιδέες. Οι καιροί ήταν άγριοι στην πρόσφατα ενωμένη Ιταλία. Όμως, φανατικά ειρηνιστής, ο Μπενίτο σχεδίαζε την διαφυγή του στην Ελβετία, ώστε να μην υπηρετήσει φαντάρος. Στα 1912, θα απειλούσε ν' ανατινάξει τα τρένα που μετέφεραν στρατό και πολεμοφόδια στην Αφρική. Έμελλε να γίνει η κύρια αντιπολεμική κραυγή της Ιταλίας. Στα 1914, η πιο πολεμοκάπηλη. Στα 1922, η πιο μοναρχική. Την χρονιά εκείνη, ο βασιλιάς Βίκτωρ Εμμανουήλ Γ' θα του επέτρεπε να επιβάλει την φασιστική δικτατορία. Η ταύτισή του με τον Χίτλερ ήταν θέμα χρόνου. Η νέα τριπλή συμμαχία θα γινόταν ο άξονας Βερολίνου, Ρώμης και Τόκιο. Η επίθεση εναντίον της Ελλάδας έμελλε να γίνει η αρχή του τέλος του. Οι Ιταλοί παρτιζάνοι θα τον εκτελούσαν στις 28 Απριλίου του 1945. Δυο μέρες αργότερα, θα αυτοκτονούσε και ο Χίτλερ.

Μεσάνυχτα στη Ζυρίχη

Βυθισμένος στις εξισώσεις και στα σχήματα, τριτοετής φοιτητής των μαθηματικών στο καλό πανεπιστήμιο της Ζυρίχης στην Ελβετία, ο 21χρονος Άλμπερτ Αϊνστάιν είναι αμφίβολο αν πήρε είδηση την έλευση του νέου αιώνα. Η οικογένειά του έκανε πρωτοχρονιά στην Ιταλία αλλά ο ίδιος σκεφτόταν ήδη και δούλευε το θέμα της διδακτορικής του διατριβής: «Θεωρία της σχετικότητας, Μέρος Α'». Θα την δημοσίευε πέντε χρόνια αργότερα. Και έγκαιρα θα έφευγε στην Αμερική, να γλιτώσει από τους διωγμούς των ομοθρήσκων του εβραίων. Εκεί, θα έβαζε το μυαλό του να δουλέψει για το υπερόπλο που θα μπορούσε να απαλλάξει τον κόσμο από τον Χίτλερ. Η Γερμανία πρόλαβε να νικηθεί πριν να ετοιμαστεί η ατομική βόμβα. Όχι όμως και η Ιαπωνία.

Μεσάνυχτα στο Παρίσι

Είχε κάθε λόγο να γιορτάζει τον ερχομό του νέου αιώνα, στο μέγαρο των Ηλισίων, ο πρόεδρος της Γαλλίας, Εμίλ Λουμπέ. Λιγότερο από χρόνο στην προεδρία, είχε τιθασεύσει τους οπαδούς της μοναρχίας, είχε ανοίξει τον δρόμο για την αποκατάσταση του Άλφρεντ Ντρέιφους, είχε καταπνίξει στη γέννησή της την απόπειρα πραξικοπήματος από τον εθνικιστή και οπαδό της ρεβάνς με τους Γερμανούς, ποιητή Παύλο Ντερουλέντ, είχε εγκαινιάσει τον πύργο του Άιφελ κι ετοιμαζόταν να κάνει πράξη τα δυο μεγάλα οράματά του: Να κατορθώσει τον οριστικό χωρισμό της Εκκλησίας από το Κράτος και να συμφιλιώσει τους Γάλλους με τους Άγγλους. Θα χρειαζόταν πέντε χρόνια για πρώτο. Η αγγλογαλλική συμφωνία θα υπογραφόταν το 1904 και θα έμενε γνωστή ως «Εγκάρδια Συνεννόηση» (η περίφημη «Αντάντ») βάζοντας τέλος στην προαιώνια διαμάχη των δύο κρατών. Αρχικό αντικείμενό της ήταν η «δίκαιη» μοιρασιά των αποικιών αλλά θα κατέληγε να αποτελέσει τον άξονα του αντιγερμανικού συνασπισμού στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο.

Καθηγητής στην σχολή πολέμου, ο 46χρονος Ερρίκος Φίλιππος Πετέν δεν μπορούσε να φανταστεί ότι, 16 χρόνια αργότερα, θα έσωζε την τιμή της Γαλλίας στο Βερντέν. Ούτε ότι, στα 1940, θα πρόδιδε την χώρα του και θα γινόταν πιόνι των Γερμανών κατακτητών. Τότε, την τιμή της Γαλλίας θα έσωζε ο Κάρολος Ντε Γκολ. Για την ώρα, 10χρονο παιδί, κοιμόταν κι ονειρευόταν τα δώρα της πρωτοχρονιάς που ξημέρωνε.

Η παρέα των διανοουμένων διασκέδαζε στο μπιστρό του Σεν Ζερμέν, υψώνοντας τα ποτήρια και πίνοντας στην έλευση του νέου αιώνα. Ήταν εκεί ο συγγραφέας Εμίλ Ζολά, ο άνθρωπος που με το άρθρο του «Κατηγορώ» άνοιξε τον δρόμο για την αναψηλάφηση της

δίκης του Ντρέιφους. Τον είχαν καθίσει στο σκαμνί και τον είχαν στείλει ένα χρόνο φυλακή αλλά η δίκη του εξελίχθηκε σε ανελέητο σφυροκόπημα της στρατοκρατίας, του εθνικισμού και του αντιεβραϊσμού. Μάρτυρες είχαν πάει και κατέθεσαν όλα τα μέλη της παρέας που διασκέδαζε στο μπιστρό. Ανάμεσά τους, ο μετέπειτα «Τίγρης» της γαλλικής πολιτικής Κλεμανσό, ο μεγάλος σοσιαλιστής πολιτικός Ζαν Ζορές και ο φημισμένος συγγραφέας Ανατόλ Φρανς.

Η αναψηλάφηση είχε οδηγήσει σε μισή νίκη: «Ένοχος ο Ντρέιφους, καταδικάζεται σε δέκα χρόνια φυλάκιση αλλά του απονέμεται χάρη». Ο αγώνας θα συνεχιζόταν σκληρός ως την τελική δικαίωση. Ο Ζολά δε θα ζούσε να την πανηγυρίσει.

Μεσάνυχτα στη Μαδρίτη

Δεκαπέντε χρόνια αντιβασίλισσα, επίτροπος του γιους της, η Μαρία Χριστίνα της Ισπανίας δεν είχε μυαλό για γιορτές και πανηγύρια. Στον καιρό της, η χώρα έχασε ό,τι της είχε απομείνει από αποικίες στον Ατλαντικό και τον Ειρηνικό, ενώ ο λαός της κατέκτησε τις ελευθερίες του Τύπου και των συγκεντρώσεων, απέκτησε σώμα ενόρκων και πέτυχε την θέσπιση της καθολικής ψηφοφορίας. Η Μαρία Χριστίνα έπρεπε να περιμένει ακόμα δυο χρόνια ώσπου να ενηλικιωθεί ο Αλφόνσος ΙΓ' και να γίνει βασιλιάς. Θα τον ανέτρεπαν το 1931 και θα έμενε ο τελευταίος βασιλιάς της χώρας του. Ως τα 1975, χρονιά που πέθανε ο από το 1939 δικτάτορας Μπασμόντε Φραγκίσκο Φράνκο κι ανέλαβε βασιλιάς ο Χουάν Κάρλος. Ο πρίγκιπας θα γεννιόταν μέσα στις φλόγες του εμφυλίου, ένα χρόνο πριν να επικρατήσει το πραξικόπημα. Όμως, όταν η νέα ώρα επήλθε στην Ισπανία, ο 8χρονος Φραγκίσκος ούτε καν μπορούσε να ονειρευτεί ότι κάποια στιγμή θα αιματοκυλούσε την πατρίδα του.

Μεσάνυχτα στο Λονδίνο

Η νέα ώρα πέρασε απέναντι, στα βρετανικά νησιά. Στην πλατεία Τραφαλγκάρ, κάτω από το άγαλμα του Νέλσον, η μπάντα παιάνιζε το «Κυβέρνα Βρετανία»: Κυβερνούσε Καναδά και Αλάσκα, Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία, Ινδίες και σχεδόν τη μισή Αφρική. Με προγεφυρώματα στην Κίνα και αποικίες κλειδιά και στον Ειρηνικό αλλά και στον Ατλαντικό ωκεανό. Κι απλωνόταν όλο και πιο πολύ, ως η πιο μεγάλη ιμπεριαλιστική δύναμη του καιρού. Γερμανοί (η τρίτη αποικιακή δύναμη της εποχής) και Γάλλοι (η αναμφισβήτητα δεύτερη) επιζητούσαν συμμαχία μαζί της. Με τους Ρώσους να παρακολουθούν από κοντά τις εξελίξεις.

Για την ώρα, στα ανάκτορα του Μπάκιγχαμ, η 81χρονη βασίλισσα Βικτορία δεχόταν τις ευχές των επίσημων προσκεκλημένων. Είχε μπροστά της ακριβώς ένα χρόνο και 22 μέρες ζωής. Μαζί της έμελλε να πεθάνει και η βικτοριανή εποχή.

Στο πατρικό του, ο Ουίνστον Λέοναρ Σπένσερ Τσόρτσιλ ύψωνε το ποτήρι του κι ευχόταν: «Ο θεός σώζοι την βασίλισσα». Οι καλεσμένοι τον μιμούνταν. Και του εύχονταν να πετύχει στον νέο στίβο που διάλεξε να αγωνιστεί: Την πολιτική. Μέσα στη νέα χρονιά, θα εκλεγόταν βουλευτής. Στα 1940 κι ενώ τα στρατεύματα του Χίτλερ σάρωναν την Δυτική Ευρώπη, θα γινόταν πρωθυπουργός. Έμελλε να τον πουν «πρωθυπουργό της νίκης».

Στα 34 χρόνια του, ο σοσιαλιστής συγγραφέας Χ. Τζ. Ουέλς σχεδίαζε τον ειρηνικό τρόπο για την κατάκτηση της εξουσίας από τους εργάτες. Εργαζόταν γι' αυτό μαζί με τον Τζέιμς Ράμσεϊ Μακντόναλντ και άλλους, συνδικαλιστές και ανθρώπους των γραμμάτων και της επιστήμης. Το «εργαλείο» θα γινόταν πραγματικότητα στις 27 του επόμενου Φεβρουαρίου, μέρα που η ομάδα πρωτοβουλίας θα προχωρούσε στην ίδρυση του Εργατικού Κόμματος. Θα έβλεπε να προσχωρούν σ' αυτό παγκόσμιας φήμης διανοούμενοι και επιφανείς μαρξιστές. Πρώτος γραμματέας θα αναδεικνυόταν ο Ράμσεϊ Μακντόναλντ. Θα χρειαζόταν ένα τέταρτο του αιώνα ώσπου να πάρει εκλογές. Το Εργατικό κόμμα έμελλε να νικήσει και ο Μακντόναλντ να γίνει πρωθυπουργός στις αναμετρήσεις των ετών 1924, 1929 και 1931. Ως τότε όμως, πολύ νερό θα κυλούσε στο αυλάκι της ιστορίας με το Εργατικό κόμμα να έχει χάσει τις αρχικές του ρίζες.

Μεσάνυχτα στην Αμερική

Χρειάστηκε εύλογο χρονικό διάστημα ώσπου η νέα ώρα να περάσει τον Ατλαντικό και ν' αρχίσει το περιδιάβασμα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο κόσμος γλεντούσε στους δρόμους. Στα 66 του, ο αρχιτέκτονας και φυσικομαθηματικός Σάμιουελ Πίερποντ Λάνκγλεϊ, οραματιζόταν να είναι ο πρώτος άνθρωπος που θα πετάξει με μηχανή πιο βαριά από τον αέρα. Δούλευε εντατικά πάνω σ' αυτό. Θα τον προλάβαιναν οι αδελφοί Ράιτ, ο 37χρονος Ουίλμποερθ και ο 29χρονος Όρβιλ, και θα γίνονταν οι πρώτοι που έμελλε να πετάξουν με αεροπλάνο. Αλλ' αυτό αργούσε ακόμα να γίνει.

Για την ώρα, η Γουόλ Στριτ είχε κλείσει στη Νέα Υόρκη μέσα σε «πανικό ευδαιμονίας». Στην Ουάσινγκτον, ο πρόεδρος Μακ Κίνλεϊ έδινε δεξίωση στον Λευκό Οίκο, βέβαιος για την επανεκλογή του. Μόλις οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν εκδιώξει τους Ισπανούς από την ήπειρο και είχαν βάλει πόδι στην Κούβα και στις Φιλιππίνες. Θα επανεκλεγόταν τον επόμενο Νοέμβριο. Τον Σεπτέμβριο του 1901, θα γινόταν ο τρίτος δολοφονημένος πρόεδρος των ΗΠΑ. Ο Θεόδωρος Ρούσβελτ που θα τον διαδεχόταν, έμελλε να βάλει πόδι στον Παναμά τον μεθεπόμενο χρόνο. Ο 18χρονος την Πρωτοχρονιά του 1900 ανιψιός του, Φραγκλίνος Ντελάνο Ρούσβελτ, θα γινόταν ο μοναδικός που εκλέχτηκε πρόεδρος τέσσερις φορές. Στα 1941, αμέσως μετά το ιαπωνικό χτύπημα στο Περλ Χάρμπορ της Χαβάης, θα έβαζε την χώρα του στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Θα τον τέλειωνε αιματηρά ο διάδοχός του, Χάρι Τρούμαν, 16χρονο παιδί την ώρα της έλευσης του νέου αιώνα. Με την βόμβα του Αϊνστάιν μεταφερμένη σε καλύτερο από των αδελφών Ράιτ αεροπλάνο. Θα ριχνόταν στην Χιροσίμα και το Ναγκασάκι της Ιαπωνίας του αυτοκράτορα Χιροχίτο και του πρωθυπουργού του, Χιντέκι Τόγιο.

Όμως, η νέα φουρνιά πολιτικών, στρατιωτικών, επιστημόνων και διανοουμένων, αυτή που θα οδηγούσε την ανθρωπότητα στον δρόμο του μαρτυρίου και της ανάστασης, της ταπείνωσης και της εξύψωσης, δεν είχε ακόμα γεννηθεί.

Για την ώρα, ο 20ός αιώνας είχε εισβάλει στην πλανήτη Γη κατακτητής. Αυτή είναι η ιστορία του.

(Ελεύθερος Τύπος, 16.12.2013 - 9.1.2014) (τελευταία επεξεργασία, 9.1.2014)